

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδότησης 13/2023
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Τμήμα Δ')
Συνεδρίαση της 31ης Ιανουαρίου 2023

Σύνθεση:

Προεδρεύων: Αντώνιος Τατσόπουλος, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ., κωλυομένου του Προέδρου του Τμήματος Νικολάου Δασκαλαντωνάκη, Αντιπροέδρου Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Ελένη Πασαμιχάλη, Παναγιώτης Παππάς, Στέργιος Κίκας, Δημήτριος Κατωπόδης, Νικόλαος Μουκαζής, Θεόδωρος Ράπτης, Φωτεινή Δεδούση, Διονύσιος Κολοβός και Σταυρούλα Μπανάκου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Αικατερίνη Χουρμούζη, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο με αριθμό πρωτ. 2824.28/68054/27.9.2022 του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής/ Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών/ Διεύθυνσης Οικονομικής Διαχείρισης/ Τμήματος Ειδικών Οικονομικών Θεμάτων.

Περίληψη Ερωτήματος:

Σε περίπτωση που υπάλληλος απολυθεί επειδή η δικαστική προσφυγή που άσκησε κατά της πράξης επιβολής της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης απορριφθεί, ποιο είναι το χρονικό εύρος αναζήτησης ως αχρεωστήτως καταβληθεισών των αποδοχών αργίας, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 25 παράγραφος 4 εδάφιο δ' του νόμου 4354/2015, δεδομένου ότι η απολυθείσα είχε τεθεί σε καθεστώς αργίας (δυσνητικής και αυτοδίκαιης) με πράξεις που είχαν εκδοθεί

πριν τη θέση σε ισχύ της υπόψη διάταξης.

Στο πιο πάνω ερώτημα το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Δ΄) γνωμοδότησε, ομόφωνα, ως ακολούθως:

I. Ιστορικό.

1. Από το έγγραφο του ερωτήματος και τη μελέτη των κρίσιμων στοιχείων του φακέλου που το συνοδεύει προκύπτει το ακόλουθο πραγματικό:

Με την Ε.5111.08/20/2013/03.06.2013 απόφαση του Υπουργού Ναυτιλίας και Αιγαίου μόνιμη υπάλληλος του Υπουργείου τέθηκε σε καθεστώς δυνητικής αργίας. Με την Ε.5111.08/55/2014/11.06.2014 πράξη του ίδιου Υπουργού η υπάλληλος τέθηκε σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας. Με τη 24/30.07.2014 απόφαση, το πρωτοβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο επέβαλε στην υπάλληλο την ποινή της οριστικής παύσης. Στις 04.11.2021 το Συμβούλιο της Επικρατείας δημοσίευσε την 1830 απόφαση με την οποία απέρριψε την προσφυγή που είχε ασκήσει η υπάλληλος κατά της ως άνω πειθαρχικής απόφασης. Στις 12.5.2022, στο 11250 τεύχος του Γ' Φύλλου της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, δημοσιεύθηκε η 2901.26/29900/2022/03-05-2022 απόφαση του Υπουργού Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής με την οποία η υπάλληλος απολύθηκε από τις 04.11.2021.

2. Σημειώνεται ότι επί του τιθέμενου ερωτήματος η Διεύθυνση Εισοδηματικής Πολιτικής του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, με το 2/138023/ΔΕΠ/03.8.2022 έγγραφο, υποστήριξε ότι « ...όλες οι αποδοχές που έχουν καταβληθεί στην εν λόγω υπάλληλο κατά το διάστημα της αργίας (είτε ήταν σε δυνητική αργία είτε σε αυτοδίκαιη) θα αναζητηθούν ως αχρεωστήτως καταβληθείσες σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις του άρθρου 25 παρ. 4 του Ν. 4354/2015.». Περαιτέρω, επί του αυτού ερωτήματος η Διεύθυνση Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού του Υπουργείου Εσωτερικών, με το ΔΙΔΑΔ/Φ.58/996/322/18.01.2023 έγγραφο, δεν έλαβε, ουσιαστικώς, θέση.

II. Νομοθετικό πλαίσιο.

3.1. Στα άρθρα 41 και 43 του Υπαλληλικού Κώδικα (Υ.Κ.) (Ν. 3528/2007) ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 41

Δικαίωμα – Αξίωση μισθού

1. Ο υπάλληλος έχει δικαίωμα σε μισθό. ... 2. ... 3. .... 4. ... 5. Η αξίωση του υπαλλήλου για μισθό παύει με τη λύση της υπαλληλικής σχέσης. 6. ....».

«Άρθρο 43

Πότε δεν οφείλεται μισθός

1. Δεν οφείλεται μισθός όταν ο υπάλληλος από υπαιτιότητα του δεν παρέσχε υπηρεσία καθόλου ή εν μέρει. 2. ... 3. ....».

3.2. Στο άρθρο 105 του Υπαλληλικού Κώδικα (Υ.Κ.), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο έκδοσης και ισχύος των πράξεων θέσεως σε αργία που μνημονεύονται στο ιστορικό, ορίζονταν τα εξής:

«Άρθρο 105

Συνέπειες αργίας – αναστολής άσκησης καθηκόντων

1. Ο υπάλληλος ο οποίος τελεί σε κατάσταση αργίας απέχει από την άσκηση των κύριων και παρεπόμενων καθηκόντων του. 2. Στον υπάλληλο που τελεί σε κατάσταση αργίας ... καταβάλλεται το ένα τρίτο (1/3) των αποδοχών του .... 3. Ο υπάλληλος, στον οποίο επιβλήθηκε οποιαδήποτε πειθαρχική ποινή για το παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων του, δεν δικαιούται αποδοχές αργίας. 4. ... ».

Η δεύτερη και η τρίτη παράγραφος του αυτού άρθρου του Υ.Κ., από 11.5.2015, έλαβαν την ακόλουθη μορφή:

«2. Στον υπάλληλο που τελεί σε κατάσταση αργίας καταβάλλεται το ήμισυ των αποδοχών του. ... 3. Ο υπάλληλος, στον οποίο επιβλήθηκε πειθαρχική ποινή οριστικής παύσης για το παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων του, δεν δικαιούται αποδοχές αργίας.».

3.3. Περαιτέρω στα άρθρα 109, 141, 142, 144, 147, 152, 156 του Υ.Κ. ορίζονται τα εξής:

« Άρθρο 109

Πειθαρχικές ποινές

1. Οι πειθαρχικές ποινές που επιβάλλονται στους υπαλλήλους είναι: α)... β) ... γ) ... δ) ... ε) ... στ) ... ζ) ... η) η ποινή της οριστικής παύσης, ...».

«Άρθρο 141

Ένσταση

1. ... 2. ... 3. ... 4. ... 5. ... 6. ... 7. ... 8. Οι αποφάσεις των πειθαρχικών συμβουλίων που εκδίδονται μετά την 9η Μαΐου 2013 και επιβάλλουν τις πειθαρχικές ποινές του υποβιβασμού και της οριστικής παύσης δεν υπόκεινται σε ένσταση από τον υπάλληλο που τιμωρήθηκε ενώπιον του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου αλλά σε προσφυγή ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.».

«Άρθρο 142

Προσφυγή

1. Δικαίωμα προσφυγής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας έχουν οι μόνιμοι υπάλληλοι κατά των αποφάσεων του Δευτεροβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου και των πειθαρχικών συμβουλίων που επιβάλλουν τις πειθαρχικές ποινές του υποβιβασμού ή της οριστικής παύσης. 2. ... 3. ... 4. ... 5. Η προθεσμία για την άσκηση της προσφυγής και η άσκηση της δεν αναστέλλουν την εκτέλεση της πειθαρχικής απόφασης, με εξαίρεση τις πειθαρχικές αποφάσεις που επιβάλλουν την ποινή της οριστικής παύσης ή του υποβιβασμού. ...».

«Άρθρο 144

Εκτέλεση απόφασης

1. Η τελεσίδικη πειθαρχική απόφαση εκτελείται υποχρεωτικώς. Η εκτέλεση γίνεται από την οικεία υπηρεσία ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. ... 2. Σε περίπτωση απόρριψης προσφυγής κατά απόφασης που επιβάλλει την ποινή της οριστικής παύσης, η λύση της υπαλληλικής σχέσης επέρχεται αυτοδικαίως από τη δημοσίευση της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας. 3... 4. ... 5. ...6. ....».

«Άρθρο 147

Λόγοι λύσης

Η υπαλληλική σχέση λύεται με ... την απόλυση του υπαλλήλου.».

« Άρθρο 152

Λόγοι απόλυσης

Ο υπάλληλος απολύεται μόνο για τους επόμενους λόγους: α) επιβολή της πειθαρχικής ποινής της οριστικής παύσης, β) ... γ) ... δ) ... ε) ...».

«Άρθρο 156

Πράξη λύσης της υπαλληλικής σχέσης

1. Η υπαλληλική σχέση λύεται με απόφαση του οικείου Υπουργού ... περίληψη της οποίας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 2. Εκτός από τις περιπτώσεις αυτοδίκαιης λύσης, η υπαλληλική σχέση λύεται με την κοινοποίηση της απόφασης στον ενδιαφερόμενο. ... ..».

4. Στα άρθρα 25 και 35 του ν. 4354/2015 «Διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μισθολογικές ρυθμίσεις και άλλες επείγουσες διατάξεις εφαρμογής της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων» (Α' 176), ορίζονται τα εξής :

«Άρθρο 25

Γενικές ρυθμίσεις για θέματα αποδοχών

1. ... 2. ... 3. ... 4. Ο υπάλληλος που τελεί σε κατάσταση αργίας δικαιούται το ήμισυ των αποδοχών του, πλην αυτών που συνδέονται με την ενεργό άσκηση των καθηκόντων του. Ο χρόνος αργίας δεν λαμβάνεται υπόψη για μισθολογική εξέλιξη. Ειδικές διατάξεις παραμένουν σε ισχύ. Σε περίπτωση που επιβληθεί η ποινή της απόλυσης, οι αποδοχές που καταβλήθηκαν σε αυτόν κατά το διάστημα της αργίας αναζητούνται ως αχρεωστήτως καταβληθείσες.»

« Άρθρο 35

Έναρξη ισχύος

Η έναρξη ισχύος των άρθρων 7 έως 34 αρχίζει από 1.1.2016, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά στις επιμέρους διατάξεις του.»

III. Νομικές παραδοχές.

5. Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται και του σκοπού που εξυπηρετούν, συνάγονται τα ακόλουθα:

5.1. Η απόλυση δεν είναι ποινή αλλά συνέπεια της οριστικοποίησης της ποινής της οριστικής παύσης, η οποία επέρχεται, είτε, με την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας άσκησης προσφυγής κατά της σχετικής πειθαρχικής απόφασης, είτε, με την απόρριψη της ασκηθείσας προσφυγής από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Μέχρι τη θέση σε ισχύ του ν. 4354/2015 (31.12.2015) ο υπάλληλος στον οποίο επιβάλλονταν η πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης λάμβανε αποδοχές αργίας, η καταβολή των οποίων διακοπτόταν σε περίπτωση που η επιβληθείσα ποινή επέφερε τη λύση της υπαλληλικής σχέσης (απόλυση. Υπό το αυτό νομικό καθεστώς, ο υπάλληλος που τελούσε, μόνο, το παράπτωμα της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των καθηκόντων του δεν είχε δικαίωμα σε αποδοχές αργίας.

5.2. Μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 4354/2015 (01.01.2016) ο υπάλληλος στον οποίο επιβάλλεται η ποινή της οριστικής παύσης, για οποιοδήποτε πειθαρχικό παράπτωμα, λαμβάνει μεν αποδοχές αργίας, όμως, σε περίπτωση που η επιβληθείσα ποινή επιφέρει, εν τέλει, τη λύση της υπαλληλικής σχέσης, το δικαίωμα του απολυθέντος υπαλλήλου στις υπόψη αποδοχές καταλύεται από την ημερομηνία επιβολής της ποινής της οριστικής παύσης μέχρι την απόλυση και οι ληφθείσες αποδοχές αναζητούνται ως αχρεωστήτως καταβληθείσες. Κοινώς ο νομοθέτης με τον ν.4354/2015 εξάρτησε την κατάλυση του δικαιώματος του πειθαρχικά διωκόμενου υπαλλήλου στις αποδοχές αργίας από το μελλοντικό και αβέβαιο νομικό γεγονός (αίρεση διαλυτική) της λύσης της υπαλληλικής σχέσης, η πλήρωση της οποίας επιφέρει την κατάλυση του δικαιώματος επί των αποδοχών αργίας που έλαβε από την ημερομηνία επιβολής της ποινής της οριστικής παύσης μέχρι την ημερομηνία απόλυσης και, κατά συνέπεια, γεννά την υποχρέωση επιστροφής τους.

5.3. Η διάταξη του άρθρου 25 παράγραφος 4 εδάφιο δ' του ν. 4354/2015, με την οποί θεσπίστηκε η ως άνω αίρεση, καταλαμβάνει και τους υπαλλήλους οι οποίοι, κατά το χρόνο θέσης σε ισχύ της διάταξης (01.01.2016), τελούσαν σε κατάσταση αργίας και λάμβαναν αντίστοιχες αποδοχές (πρβλ. ΣΤΕ 1257/2013, 3^η σκέψη). Σημειώνεται ότι η διάταξη στερείται αναδρομικής ισχύος, ως σαφώς προκύπτει από τη γραμματική ερμηνεία των κρίσιμων διατάξεων του ν. 4354/2015, παραδοχή η αποκλείει την αναζήτηση αποδοχών που καταβλήθηκαν μέχρι τις 31.12.2015.

IV. Απάντηση

6. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, η απάντηση που αρμόζει επί του τεθέντος ερωτήματος είναι ότι η υπόψη πρώην υπάλληλος του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής υποχρεούται να επιστρέψει τις αποδοχές αργίας που έτυχε από την 1^η Ιανουαρίου 2016, ημερομηνία θέσης σε ισχύ του ν. 4354/2015, μέχρι τις 04.11.2021, ημερομηνία αυτοδίκαιης λύσης της υπαλληλικής της σχέσης κατά τα ήδη εκτεθέντα. Αντίστοιχη υποχρέωση αναζήτησης φέρει η αρμόδια αρχή του υπόψη Υπουργείου.-

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 3 Μαρτίου 2023

Ο Προεδρεύων

Η Εισηγήτρια

Αντώνιος Τατσόπουλος
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Αικατερίνη Χουρμούζη
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.